

HAMILƏLƏRDƏ GİNGİVİTİN PROFİLAKTİKASININ NƏTİCƏLƏRİ

Kərimli N.K.*^{IB}

Azərbaycan Tibb Universiteti, Terapevtik stomatologiya kafedrası, Bakı, Azərbaycan

Parodontitin erkən mərhələsi olan gingivit, hamiləlik dövründə qadınların parodontunu zədələyən ən çox yayılmış diş əti xəstəliyidir. **Məqsəd** - hamilə qadınlarda gingivitin profilaktikası üçün istifadə edilən Traumeel S və “Lesnoy Balzam” müalicəvi-profilaktik vasitəsinin müştərək tətbiqinin effektivliyinin öyrənilməsi. **Material və metodlar.** Tədqiqata yaşları 18-35 intervalında olan 45 hamilə qadın daxil edilmişdir. Gingivitin profilaktikası üçün hamilə qadınlar 3 qrupa bölünmüşdür: I qrup – gigiyena+xlorgeksedinlə qarqara; II qrup – gigiyena+“Lesnoy Balzam”-la qarqara; III qrup – gigiyena + “Lesnoy Balzam”-la qarqara və “Traumel C” məlhəmi. Tədqiqatlar ikinci və üçüncü trimestrlərdə aparılmışdır. **Nəticələr.** OHI-S indeksinin dinamikası əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşma göstərmişdir. PMA indeksi I qrupda III trimestrdə II trimestrlə müqayisədə iltihabın dərəcəsi 25,7% (P<0,001), II qrupda 58,8% (P<0,001), III qrupda isə 87,6% (P<0,001) azalmışdır. SBI indeksinin təhlili göstərmişdir II və III qruplar arasında III trimestrdə əhəmiyyətli fərqlər aşkar olundu (P=0,0179). **Yekun.** Traumeel S preparatının və «Lesnoy balzam» fitokompleksinin profilaktik sxemə daxil edilməsi ağız boşluğundakı iltihabi proseslərə modulyasiyaedici təsir göstərmiş, gingivitin ifadəliliyini azaltmış və diş ətinin ümumi vəziyyətinin yaxşılaşmasına səbəb olmuşdur.

Açar sözlər: gingivit, hamilələr, profilaktika, Traumeel S, Lesnoy Balzam

Giriş. Parodontitin erkən mərhələsi olan gingivit, hamiləlik dövründə 40-70% qadınların parodontunu zədələyən ən çox yayılmış diş əti xəstəliyidir. Tədqiqatlar göstərmişdir ki, hamilə qadınlarda gingivit hamilə olmayanlara nisbətən 1,81-2,2 dəfə daha çox rast gəlinir [1, 2].

Gingivit – hamiləlik dövründə diş ətinin iltihabına və şişməsinə səbəb olan və ağız boşluğunun sağlamlığı ilə əlaqəli olan geniş yayılmış problemdir. Təxminən 60-75% hamilə qadında gingivit müşahidə olunur, bu isə parodontitin erkən mərhələsi ola bilər. Gingivit zamanı diş əti qızarır, iltihab səbəbindən şişir və bu proses hamiləlik dövründəki hormonal dəyişikliklərlə daha da ağırlaşma bilər [3].

Hamiləlik dövründə hormonal dəyişikliklər və güclənmiş qan dövrəni diş ətinin iltihabına səbəb ola bilər, xüsusilə hamiləliyin erkən mərhələlərində. Bir çox qadın hamiləlik zamanı diş ətində həssaslıq və ağrının olmasının bildirir, hətta dişlərin fırçalanması, diş sapından istifadə və ya qida qəbulu kimi normal hallarda belə. Hamiləlik dövründə diş ətinin həssas və şişkin olması onların kiçik travmalara meylliliyini artırır [4, 5].

Hamiləlik dövründə, xüsusən də ikinci və üçüncü trimestrlərdə gingivitin profilaktikası üçün ağız boşluğunun gigiyenası, o cümlədən dişlərin müntəzəm olaraq diş fırçası və diş ipi ilə təmizlənməsi, həmçinin müntəzəm stomatoloji müayinəsi aparılmalıdır. Bundan əlavə, spirtsiz ağız yaxalayıcı vasitənin istifadəsi də nəzərdə tutulur [4-6].

Yaxşı ağız gigiyenası, müntəzəm diş müayinələri və sağlam qidalanma hamiləlik dövründə həm ananın, həm də körpənin sağlamlığı üçün çox

vacibdir. Buna görə də gingivitin profilaktikası prenatal baxımın mühüm aspektidir.

Hazırkı **tədqiqatın məqsədi** hamilə qadınlarda gingivitin profilaktikası məqsədiylə istifadə edilən Traumeel S və “Lesnoy Balzam” müalicəvi-profilaktik vasitəsinin müştərək tətbiqinin effektivliyinin öyrənilməsi idi.

Material və metodlar. Tədqiqata Bakı şəhərində yaşayan 45 hamilə qadın daxil edilmişdir. Qadınların yaşları 18-35 intervalında olmuşdur. Qəbul olunma meyarına müayinələrdə iştirak etməyə razı olan qadınlar daxil edilmişdir. İstisna hallarına isə hamilə olmayam və müayinələrdə iştirak etməyə razı olmayan hamilə qadınlar daxil edilmişdir.

Gingivitin profilaktikası üçün hamilə qadınlar 3 qrupa bölünmüşdür: I qrup (n=15) – gigiyena (ümumi qaydada dişlərin fırçalanması səhər qəhvəaltından sonra və axşam yatmadan əvvəl) + xlorgeksedinlə 5 gün müddətində qarqara – gündə 2 dəfə; II qrup (n=15) – gigiyena (ümumi qaydada dişlərin fırçalanması səhər qəhvəaltından sonra və axşam yatmadan əvvəl) + “Lesnoy Balzam”-la 5 gün müddətində qarqara – gündə 2 dəfə; III qrup (n=15) – gigiyena (ümumi qaydada dişlərin fırçalanması səhər qəhvəaltından sonra və axşam yatmadan əvvəl) + “Lesnoy Balzam”-la qarqara və “Traumel S” məlhəmi (iltiblaşan diş ətinə yüngül sürtmə) 5 gün müddətində – gündə 2 dəfə.

«Lesnoy balzam» (qarqara) – palıd, gicitkən, çobanyastığı və adaçayının təbii ekstraktlarından ibarət fitokompleks olub antiseptik, büzücü və iltihab əleyhinə təsir göstərir. Bu qarqaranın tərkibində iltihabəleyhinə və antibakterial təsire

*e-mail: karimlinurana1@gmail.com

malik komponentlər olduğuna görə, onu gingivitin profilaktikasında istifadə etdik. İstehsalçının təlimatına əsasən, gingivitin profilaktikası məqsədilə qarqara hər yemək qəbulundan və dişlərin təmizlənməsindən sonra istifadə olunur. Ağız boşluğu 30 saniyə ərzində yaxşıca yaxalanması və məhlulun su ilə durulaşdırılmaması vacibdir.

Traumel S – sübut olunmuş iltihab əleyhinə, analgetik və ödem əleyhinə təsirə malik homeopatik kompleksdir. Yumşaq toxumaların, o cümlədən parodontun iltihabi xəstəliklərində tətbiq olunur. Traumel S gingivitin profilaktikası və müalicəsində istifadə oluna bilər. O, iltihabın azalmasına kömək edir və diş ətinin sağalmasını sürətləndirir.

Parodontun və ağız gigiyenasının vəziyyəti OHI-S, PMA və SBI (Mulleman-Kouel) stomatoloji indekslərindən istifadə etməklə qiymətləndirilmişdir. Tədqiqatlar ikinci və üçüncü trimestrlərdə aparılmışdır.

Statistik təhlillər üçün IBM Statistics SPSS-22 proqramından istifadə edilmişdir. Qruplar arasındakı fərqlərin əhəmiyyəti t-testindən istifadə etməklə müəyyən edilmişdir. $P < 0,05$ olduqda müqayisə edilmiş parametrlər arasındakı fərq statistik cəhətdən əhəmiyyətli hesab edilmişdir.

Nəticələr. Ağız boşluğu gigiyenasının OHI-S indeksi ilə qiymətləndirilməsi müşahidə olunan bütün qruplarda əhəmiyyətli yaxşılaşmanı göstərmişdir (cədv. 1).

Cədvəl 1

İkinci və üçüncü trimestrdə hamilələrdə ağız boşluğu gigiyenasının (OHI-S indeksi) vəziyyəti

	1 qrup			2 qrup			3 qrup		
	II trim	III trim	P-II trim	II trim	III trim	P-II trim	II trim	III trim	P-II trim
M	2,19	1,39	0,0001	2,11	1,43	0,0001	2,17	1,24	0,0001
M	0,069	0,045		0,074	0,037		0,103	0,048	
min	1,67	1,00		1,67	1,17		1,50	0,83	
max	2,50	1,67		2,50	1,67		2,67	1,50	
P-1				0,4475	0,4972		0,8588	0,0375	
P-2							0,6644	0,0052	

Qeyd: M – indeksin orta göstəricisi; m – orta göstəricinin standart xətası; min / max – minimal və maksimal göstəricilər; ikinci trimestrə nisbətən göstəricilərin statistik əhəmiyyəti – P-II trim; I qrupa nisbətən (ikinci və üçüncü trimestrdə) – P-1; II qrupa nisbətən (ikinci və üçüncü trimestrdə) – P-2.

İkinci trimestrdə indeksin orta göstəricisi I qrupda $2,19 \pm 0,069$, II qrupda $2,11 \pm 0,074$, III qrupda isə $2,17 \pm 0,103$ olmuşdur, üçüncü trimestrə qədər bu göstəricilər müvafiq olaraq $1,39 \pm 0,045$, $1,43 \pm 0,037$ və $1,24 \pm 0,048$ -ə qədər azalmışdır (bütün qruplarda $P = 0,0001$). Bu, hətta əsas gigiyena tədbirlərinin effektivliyini təsdiqləyir, lakin ən çox müsbət dinamika “Lesnoy balzam” və “Traumel S” məlhəminin birgə istifadəsi aparılan qrupda müşahidə olunmuşdur.

Trimestrlərarası OHI-S indeksinin müqayisəli qrupdaxili təhlili hər üç qrupun hamilə qadınlarında üçüncü trimestrdə gigiyena vəziyyəti

yətində yaxşılaşmanın olduğunu göstərmişdir. I qrupda III trimestrdə ikinci trimestrlə müqayisədə OHI-S indeksinin azalması 44,7% ($t = 9,71$, $P < 0,001$), II qrupda – 38,4% ($t = 8,22$, $P < 0,001$), III qrupda isə 54,6% ($t = 14,43$, $P < 0,001$) təşkil etmişdir.

OHI-S indeksinin dinamikasının tədqiqat nəticələri göstərmişdir ki, seçilmiş profilaktik tədbirlər hamilə qadınların ağız boşluğu sağlamlığını əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırmışdır.

Parodont toxumalarında iltihabın şiddətini əks etdirən PMA indeksi OHI-S indeksi ilə oxşar tendensiya nümayiş etdirmişdir (cədv. 2).

Hamilə qadınlarda müxtəlif hestasiya dövrlərində parodontdakı iltihabi prosesin vəziyyəti (PMA indeksi, %)

	1 qrup			2 qrup			3 qrup		
	II trim	III trim	P-II trim	II trim	III trim	P-II trim	II trim	III trim	P-II trim
M	36,5	28,2	0,0003	37,2	20,3	0,0001	37,6	14,7	0,0001
m	1,62	0,89		1,90	0,83		1,79	0,95	
min	26,7	20,0		24,4	15,6		25,6	8,9	
max	54,4	33,3		56,7	24,4		55,6	18,9	
P-1				0,7909	0,0001		0,6700	0,0001	
P-2							0,8880	0,0001	

Qeyd: M – indeksin orta göstəricisi; m – orta göstəricinin standart xətası; min / max – minimal və maksimal göstəricilər; ikinci trimestrə nisbətən göstəricilərin statistik əhəmiyyəti – P-II trim; I qrupa nisbətən (ikinci və üçüncü trimestrdə) – P-1; II qrupa nisbətən (ikinci və üçüncü trimestrdə) – P-2.

İkinci trimestrdən fərqli olaraq, üçüncü trimestrdə PMA indeksində azalma müşahidə edilmişdir. Parodont toxumalarda iltihabın dərəcəsini əks etdirən PMA indeksi tədqiq olunan qruplar arasında əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmişdir. I qrupda bu göstərici $28,2 \pm 0,89\%$ olmuşdur, II qrupda $20,3 \pm 0,83\%$ -ə qədər, III qrupda isə minimum göstərici – $14,7 \pm 0,95\%$ -ə qədər azalmışdır. Bu cür dinamika, xüsusilə III qrupda “Lesnoy balzam” qarqarası və “Traumel S” preparatından ibarət kombinə

yanaşmadan ibarət profilaktik tədbirlərin müsbət təsirini göstərir.

Hər qrupda trimestrlər arasında PMA indeksinin müqayisəsi aşağıdakıları göstərdi. I qrupda III trimestrdə ikinci trimestrlə müqayisədə iltihabın dərəcəsi $25,7\%$ ($t=4,49$, $P<0,001$), II qrupda $58,8\%$ ($t=8,15$, $P<0,001$), III qrupda isə $87,6\%$ ($t=11,30$, $P<0,001$) azalmışdır.

Bütün iştirakçılarda, xüsusən də III qrupda diş ətinin qanama indeksi (SBI) də azalmışdır (cədv. 3).

Hamilələrdə müxtəlif hestasiya dövrlərində diş ətinin qanama indeksinin (SBI, Mülleman-Kouel) dəyişməsi

	1 qrup			2 qrup			3 qrup		
	II trim	III trim	P-II trim	II trim	III trim	P-II trim	II trim	III trim	P-II trim
M	1,52	0,63	0,0001	1,53	0,67	0,0001	1,56	0,51	0,0001
M	0,087	0,065		0,065	0,050		0,083	0,033	
Min	1,0	0,3		1,2	0,3		1,0	0,3	
Max	2,2	1,0		2,0	1,0		2,0	0,7	
P-1				0,9222	0,6973		0,7908	0,1177	
P-2							0,8399	0,0179	

Qeyd: M – indeksin orta göstəricisi; m – orta göstəricinin standart xətası; min / max – minimal və maksimal göstəricilər; ikinci trimestrə nisbətən göstəricilərin statistik əhəmiyyəti – P-II trim; I qrupa nisbətən (ikinci və üçüncü trimestrdə) – P-1; II qrupa nisbətən (ikinci və üçüncü trimestrdə) – P-2.

3-cü cədvəldə təqdim olunmuş məlumatlar əsasında qrupdaxili dinamikanı (II → III trimestr) nəzərdən keçirərkən aydın olur ki, I qrupda orta SBI indeksi $1,52 \pm 0,087$ balldan $0,63 \pm 0,065$ bala qədər əhəmiyyətli dərəcədə azalmışdır ($P=0,0001$). Minimal və maksimal göstəricilər 1,0-2,2 balldan 0,3-1,0 bala qədər azalmışdır. II qrupda SBI göstəricisi ikinci trimestrdə $1,53 \pm 0,065$ balldan üçüncü trimestrdə $0,67 \pm 0,050$ bala qədər azalmışdır ($P=0,0001$), bu da müsbət dinamikanı göstərir. Göstəricilərin diapazonu müvafiq olaraq 1,2-2,0 balldan 0,3-1,0 bala qədər dəyişmişdir. III qrupda SBI indeksinin ən yüksək azalması müşahidə edilmişdir: ikinci trimestrdə $1,56 \pm 0,083$ balldan üçüncü trimestrdə $0,51 \pm 0,033$ bala qədər ($P=0,0001$), bu isə həmin qrupda profilaktikanın yüksək effektivliyini göstərə bilər. Göstəricilər 1,0-2,0 balldan 0,3-0,7 bala qədər daralmışdır.

Qruplararası fərqləri nəzərə alaraq, ikinci trimestrdə I və II qruplar arasında heç bir fərq aşkar edilməmişdir ($P=0,9222$). Üçüncü trimestrdə statistik cəhətdən əhəmiyyətli olmayan fərqlər müşahidə edilmişdir ($P=0,6973$).

I və III qruplar arasında ikinci trimestrdə SBI indeksinin müqayisəsi fərqlərin olmadığını göstərmişdir ($P=0,7908$), eləcə də üçüncü trimestrdə ($P=0,1177$). II və III qruplar arasında

ikinci trimestrdə SBI indeksinin analizi əhəmiyyətli fərqlərin olmadığını göstərmişdir ($P=0,8399$), üçüncü trimestrdə isə əhəmiyyətli fərqlər müşahidə olunmuşdur ($P=0,0179$).

Beləliklə, bütün qruplarda aparılmış profilaktik tədbirlərdən sonra diş ətinin vəziyyətində əhəmiyyətli yaxşılaşma müşahidə edilmişdir, bu, hamiləliyin üçüncü trimestrində diş ətinin qanama indeksinin əhəmiyyətli azalması ilə ifadə olunmuşdur. Lakin, ən qabarıq müsbət effekt III qrupda qeydə alınmışdır ki, bu da həmin qrupda profilaktik tədbirlərin daha intensiv və ya daha effektiv aparıldığını göstərə bilər. Müşahidənin əvvəlində qruplararası fərqlər əhəmiyyət daşıyırdı, lakin üçüncü trimestrdə III qrupun I qrup üzərində əhəmiyyətli üstünlüyü aşkar edilmişdir.

Yekun. Traumeel S preparatının və «Lesnoy balzam» fitokompleksinin profilaktik sxemə daxil edilməsi ağız boşluğundakı iltihabi proseslərə modulyasiyaedici təsir göstərmiş, gingivitin ifadəliliyini azaltmış və diş ətinin ümumi vəziyyətinin yaxşılaşmasına səbəb olmuşdur.

Maraqların toqquşması. Müəllif maraqların toqquşmaması barədə məlumat verir.

Maliyyə fəaliyyətlərinin şəffaflığı. Müəllifin təqdim olunan materiallarda və ya metodlarda heç bir maddi marağı yoxdur.

ЛИТЕРАТУРА – REFERENCES – ƏDƏBİYYAT

1. Gare J, Kanoute A, Orsini G, Gonçalves LS. et al. Prevalence, Severity of Extension, and Risk Factors of Gingivitis in a 3-Month Pregnant Population: A Multicenter Cross-Sectional Study. *J Clin Med.* 2023;12(9):3349. doi: 10.3390/jcm12093349.
2. Singh N, Verma U, Yadav P, Nigam A. et al. Prevalence of periodontal disease in pregnant women. *Int J Reprod Contracept Obstet Gynecol* 2025;14:1478-82 doi: 10.18203/2320-1770.ijrcog20251227
3. Nannan M, Xiaoping L, Ying J. Periodontal disease in pregnancy and adverse pregnancy outcomes: Progress in related mechanisms and management strategies. *Front Med (Lausanne).* 2022; 9: 963956. doi: 10.3389/fmed.2022.963956.
4. American Academy of Pediatric Dentistry. Oral health care for the pregnant pediatric dental patient. The Reference annual of Pediatric Dentistry. Chicago, Ill.: American Academy of Pediatric Dentistry. 2024:33-42.
5. Соловьёва Ж.В., Запорожская-Абрамова Е.С., Адамчик А.А., Косырева Т.Ф. и соавт. Повышение эффективности вторичной профилактики кариеса у женщин во время беременности. *Эндодонтия Today.* 2020; 18(3): 4-9. doi: 10.36377/1683-2981-2020-18-3-4-9
6. Adeniyi A, Donnelly L, Janssen P, Jevitt C. et al. Pregnant women's perspectives on integrating preventive oral health in prenatal care. *BMC Pregnancy Childbirth,* 2021. 21(1): 271. doi: 10.1186/s12884-021-03750-4.

SUMMARY

RESULTS OF GINGIVITIS PREVENTION IN PREGNANT WOMEN

Karimli N.K.

Azerbaijan Medical University, Department of Therapeutic Dentistry, Baku, Azerbaijan

Gingivitis, the early stage of periodontitis, is the most common gum disease that affects the periodontium of women during pregnancy. **The aim** of the study was to evaluate the effectiveness of the combined use of Traumeel S ointment and “Lesnoy Balsam” mouthwash for the prevention of gingivitis in pregnant women. **Materials and Methods.** The study included 45 pregnant

women aged 18–35 years. The pregnant women were divided on 3 groups: group I – hygiene+ rinsing with chlorhexidine; group II – hygiene + rinsing with "Lesnoy Balsam"; group III – hygiene + "Lesnoy Balsam" and "Traumeel S" ointment. The study was conducted in the second and third trimesters. **Results.** The assessment of oral hygiene using the OHI-S index showed a significant improvement in all observed groups. Comparison of the PMA index values between trimesters showed that the level of inflammation in the third trimester compared to the second trimester in group I decreased by 25.7% ($P<0.001$), in group II – by 58.8% ($P<0.001$) and in group III decreased by 87.6% ($P<0.001$). Analysis of the SBI index value in the third trimester between groups II and III showed reliable differences ($P=0.0179$). **Conclusion.** The inclusion of Traumeel S and “Lesnoy Balsam” phytocomplex in the preventive regimen had a modulating effect on inflammatory processes in the oral cavity, reduced the severity of gingivitis, and contributed to an overall improvement in the gum condition.

Keywords: gingivitis, pregnant women, prevention, Traumeel S, Lesnoy Balsam

РЕЗЮМЕ

РЕЗУЛЬТАТЫ ПРОФИЛАКТИКИ ГИНГИВИТА У БЕРЕМЕННЫХ

Керимли Н.К.

*Азербайджанский медицинский университет, кафедра терапевтической стоматологии,
Баку, Азербайджан*

Гингивит, как ранняя стадия пародонтита, является наиболее распространенным заболеванием десен, поражающим пародонт у женщин во время беременности. **Целью** исследования явилось изучение эффективности комбинированного применения мази Траумель С и ополаскивателя «Лесной бальзам» для профилактики гингивита у беременных. **Материалы и методы.** В исследование включены 45 беременных женщин в возрасте 18–35 лет. Для профилактики гингивита беременные женщины были разделены на 3 группы: I группа – гигиена+полоскание хлоргексидином; II группа – гигиена+ полоскание «Лесным бальзамом»; III группа – гигиена+«Лесной бальзам» и мазь «Траумель С». Исследование проводилось во II и III триместрах. **Результаты.** Оценка состояния гигиены полости рта с помощью индекса ОHI-S показала достоверное улучшение во всех наблюдаемых группах. Сопоставление значений индекса РМА между триместрами показало, что в I группе степень воспаления в третьем триместре по сравнению со вторым триместром снизилась на 25,7% ($P<0,001$), во II группе – на 58,8% ($P<0,001$) и в III группе снизилась на 87,6% ($P<0,001$). Анализ значения индекса SBI в третьем триместре между II и III группами показал наличие достоверных различий ($P=0,0179$). **Вывод.** Включение препарата Траумель С и фитокомплекса «Лесной бальзам» в профилактическую схему оказывало модулирующее влияние на воспалительные процессы в полости рта, снижало выраженность гингивита и способствовало общему улучшению состояния десен.

Ключевые слова: гингивит, беременные, профилактика, Траумель С, Лесной бальзам

Redaksiyaya daxil olub: 02.04.2025

Çapa tövsiyə olunub: 30.04.2025

Rəyçi: dosent G.E.Kərimova